

ಕಂಬಾರರ 'ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆ

ಆರತಿ ಎಸ್.

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ವಿಸ್ತಾರಣ ಕೇಂದ್ರ ದೇವದುರ್ಗ.

Article Link: <https://aksharasurya.com/2024/02/arthi-s.php>

ABSTRACT:

ಕನ್ನಡದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಆಧುನಿಕ ಜನಪದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ನೀಡಿದವರು ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರರು. ಆಧುನಿಕ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಜನಪದದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯ, ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ ಇದು ಕಂಬಾರರ ಶೈಲಿಯಾಗಿದೆ. ಜಾನಪದ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಸಿರು ಹಾಗೂ ಮಿಡಿತವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಂಬಾರರ ನಾಟಕಗಳು ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳನ್ನು, ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿನಾಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ 1989ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ' ನಾಟಕವಾಗಿದೆ.

'ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ' ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಎ.ಕೆ.ರಾಮಾನುಜನ್‌ರವರು ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಜಾನಪದ ಕಥೆ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ ಕಥೆ ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡರ 'ನಾಗಮಂಡಲ' ನಾಟಕ ರಚನೆಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಆ ಕಥೆಯು ಹೀಗಿದೆ: "ಯಾವ ಹೆಣ್ಣನ್ನೂ ಸಂಶಯದಿಂದ ನೋಡುವ ಒಬ್ಬ ರಾಜಕುಮಾರ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಎರಡಾಗಿ ಸೀಳಿಕೊಂಡು, ಒಂದು ಅರ್ಧವನ್ನು ಹೆಣ್ಣಾಗಿಸಿ, ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ಜನವಾದ ಕಾಡಿನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದ ಒಬ್ಬ ಮಾಟಗಾರ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಿಸಿ, ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಕೂಡುತ್ತಾನೆ. ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದಾಗ ಮಾಟಗಾರ ಹಾವಾಗಿ ಬಚ್ಚಲ ಹರಿಯ ಮೂಲಕ ಪಾರಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ಪಾರಾಗುವಾಗ ಹಾವಿನ ಅರ್ಧ ದೇಹ ರಾಜಕುಮಾರನ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ತುಂಡಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾವಿನ ಪ್ರೇಯಸಿ ಆ ಅರ್ಧವನ್ನೇ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯನ್ನು ತಾಯಿತದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತೋಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ." ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ, ಜೀವ ಆತ್ಮಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಅತೀತವಾದ ದೈವ, ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವ ಮಾನವ, ಪ್ರಕೃತಿ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನಾಟಕೀಯ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಜೀವ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗಳ ನಡುವಿನ ಘರ್ಷಣೆಯು ಕಂಬಾರರ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಗಟ್ಟಿನೆಲೆಯನ್ನು 'ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ' ನಾಟಕ ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ. ಶಿವನಾಗದೇವ

ಈ ನಾಟಕದ ನಾಯಕ. ನಾಟಕದ ಶುರುವಿನಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಲು ಮನಸ್ಸಿರುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಪತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಮಗನನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಬಾಳಿಸಿದ ತಾಯಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಹುಚ್ಚು ಸಾಹಸದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ದಿನ ನಿದ್ರಾಪರವಶ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪದ ಮೊಲ್ಲೆ ರೂಪದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನೋಡಿ ಮನಸೋತು ಆಕೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ತಾಯಿ ಎಷ್ಟೇ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಕಾರಣ ಹೇಳಿ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವನಾಗದೇವನಿಗೆ ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ಐಕ್ಯಕಾದ ದೀಪದ ಮೊಲ್ಲೆ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರತೆಗೆದು ವಿವಾಹವಾಗುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕುಲದ ಹಿರಿಯರನ್ನು ದೈವದ ಕಾರಣ ಮಾಡಿ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಎರಡು ತುಂಡುಗಳಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಎರಡು ಮಡಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸಿ, ಹೂವಿನಲ್ಲಿ ಹೂಳಿಸಿ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ತೆರೆದರೆ ಒಂದರಿಂದ ತಾನು, ಮತ್ತೊಂದರಿಂದ ದೀಪದ ಮೊಲ್ಲೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇವನ ಹುಚ್ಚಾಟಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದರು ದೈವ ಸಾಕ್ಷಿಯ ಆಣೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಮಡಕೆಯಿಂದ ಶಿವನಾಗದೇವ ಬಂದರೆ ಮತ್ತೊಂದರಿಂದ ಕಾಳಿಂಗ ಸರ್ಪ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ದೇಹದ ಎರಡು ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಈ ಪ್ರತೀಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಯಕ ಭ್ರಾಮಕ ದೀಪದ ಮೊಲ್ಲೆಯನ್ನು ಕನಸುತ್ತಾ ರಾಜಕುಮಾರಿ ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ ಅವರ ಸಮಾನತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಿರುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಈ ಲೇಖನದ್ದಾಗಿದೆ.

KEY WORDS:

ಶಿವನಾಗ, ನಾಗದಿವ್ಯ, ಕುಲದೈವ, ರಾಜಕುಮಾರ, ಏಕಪತಿ ಸಂಬಂಧ, ದೀಪದ ಮೊಲ್ಲೆ.

ಶಿವನಾಗ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ಸಂಪಿಗೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದರೂ ತನ್ನ ಕನಸಿನ ಕನೈ ದೀಪದ ಮೊಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹೆಂಡತಿಯ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಾಣಲು ಹವಣಿಸಿ ತಾನು ಬಯಸಿದ ಹೆಣ್ಣು ಅವಳಲ್ಲ ಎಂದು 'ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ದೀಪದ ಮೊಲ್ಲೆ ಇಲ್ಲ ದೇವಿ' ಎಂದು ಹೊರಟು ಹೋಗುವನು. ಆದರೆ ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯ ವರ್ತನೆ ಕಗ್ಗಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ದಾಂಪತ್ಯದ ಸುಖ ಸಂತೋಷಗಳಾವು ದೊರೆಯದೆ ಎಲ್ಲ ದುಃಖವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲೇ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ದಿನಕಳೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಇಂತಹ

ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪರಪುರುಷನೊಬ್ಬ ಈಕೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದಾಗ ಅವನನ್ನು ಬೈದು ನ್ಯಾಯ ನೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿ ದೂರ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಆತ ಶಿವನಾಗನ ದೇಹದ ಮತ್ತೊಂದು ತುಂಡೇ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನೇ ಕಾಳಿಂಗ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಅವನ ಸೆಳೆತ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ತಾನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಪತ್ನಿ ಎಂಬ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಕಾಳಿಂಗನಿಂದ ದೂರವೇ ಉಳಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೂ ಅವನು ಬೆನ್ನುಬಿಡದೆ ಕಾಡಲು ಶುರುಮಾಡಿದಾಗ ರಾಜಮಾತೆಯನ್ನು ಕರೆಯುವಳು. ಆಗ ಕಾಳಿಂಗ ಶಿವನಾಗದೇವನ ರೂಪ ತಾಳಿ ರಾಜಮಾತೆಯ ಬಳಿ ಮಾತನಾಡುವನು. ಅವನು ತನ್ನ ಮಗನೇ ಎಂದು ನಂಬಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿರುವರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ರಾಜಮಾತೆ ಹೊರನಡೆಯುವರು. ಆದರೆ ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತಳಾದ ಸಂಪಿಗೆ ತನ್ನ ದಾಂಪತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಕೊರತೆಗಳು ಕಾಣಲು ಕಾಳಿಂಗ ಪರಪುರುಷನೆಂಬ ಅರಿವಿದ್ದೂ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಗರ್ಭಧರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದ ಶಿವನಾಗದೇವ ಸಂಶಯಗೊಂಡು ಅವಳ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಹೇಳುವನು. ನಂತರ ರಾಜಮಾತೆ, ಹಿರಿಯರು, ಶಿವನಾಗ ಮುಂತಾದವರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಾಗದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ 'ನಾಗದಿವ್ಯ' ಮಾಡಿ ತಾನು ಪರಿಶುದ್ಧಳೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನಾಗದಿವ್ಯ ಮಾಡುವ ವೇಳೆ ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆಯು "ಅಗೋ ನಾಗಲಿಂಗನ ಮೇಲೆ ಹರಿದಾಡೋ ಹಾವಿದೆಯಲ್ಲ ಅದನ್ನು ನನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ, ನಾನು ಪರಿಶುದ್ಧಳೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಕಚ್ಚದೆ ಮೈಮೇಲೆ ಹರಿದು ಸರಿದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದಿಲ್ಲವಾದರೆ ಕಚ್ಚಿ ವಿಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಿವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯೂ ಇದೆ, ಶಿಕ್ಷೆಯೂ ಇದೆಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಗೆಯೋ?"² ಎಂದು ಕೇಳುವಳು. ಹಾವು ಕಚ್ಚದೆ ಹರಿದಾಡಿ ಹೋರಟು ಹೋದಾಗ ಸಂಪಿಗೆ ಪರಿಶುದ್ಧಳೆಂದು ಸಾಬೀತಾಗುವಳು. ಆದರೆ ಶಿವನಾಗದೇವ ಮಾತ್ರ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ತಾನು ಕಾರಣನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಬೆರಗಾಗುವನು.

ನಂತರ ಸಂಪಿಗೆ ಗಂಡುಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಒಮ್ಮೆ ಕಾಳಿಂಗ ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಲು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ ಬೇಗ ಹೊರಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳ ಎಚ್ಚರವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಶಿವನಾಗ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಲೇಬೇಕು ಎಂಬ ಹಠದಿಂದ ಅರಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಸೈನಿಕರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅಂತಃಪುರದ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಸಂಪಿಗೆ ಕಾಳಿಂಗನಿಗೆ ಬಚ್ಚಲು ಹರಿಯ ಮೂಲಕ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯುವಳು. ಕಾಳಿಂಗ ಹಾವಾಗಿ ಹೋದದ್ದು ಶಿವನಾಗನಿಗೆ ತಿಳಿದು

ಸಂಪಿಗೆಯನ್ನು ಆ ಹಾವು ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವನು. ಸಂಪಿಗೆ ಹೆದರದೆ ಹೌದು ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಹಾಗೆಯೇ ನಾಗದೇವ ನೀನು ಮಾಡಿದ್ದು ಅನೀತಿ ಎಂದಾಗ ಅದನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು “ಅದು ನಿಮ್ಮ ದುದೈವ. ನನ್ನ ಅನೀತಿ ನೀವು ದೇಹ ಮರೆತು ದೇವರು ಬೇಕೆಂದು ಹಂಬಲಿಸಿದಾಗಲೇ ಶುರುವಾಯ್ತು ಪ್ರಭು. ನೀವು ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಸರಿದು ಹೋದಿರಿ. ಮಲಗಿ ಜಂತಿ ಎಣಿಸುತ್ತ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ನೀವು ಸರಿದು ಹೋದದ್ದು ಗೊತ್ತಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹುಡುಕಿದೆ; ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ, ನೀವಾಡಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ-ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ನೀವು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ನೀವು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಿಡಿದು ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇರೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ನಾನೂ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಿಡಿದೆ. ನನ್ನ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲೂ ಒಬ್ಬ ದೇವರಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅವನು ನಿಮ್ಮ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿರೋ ದೇವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪೆ?”³ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಶಿವನಾಗದೇವ ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅನೀತಿಗೇನು ಶಿಕ್ಷೆ ಇದೆ ಗೊತ್ತೆ ಎಂದಾಗ ಅವಳು “ನಾನಾಗಲೇ ಅರ್ಧ ವಿಧವೆ. ಸದಾ ಅರ್ಧ ವಿಧವೆಯಾಗಿರುವ ದುಃಖ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದು ಪ್ರಭು! ನೀವು ಸೀಳಿಕೊಂಡಾಗ ನನ್ನನ್ನೂ ಸೀಳಿಬಿಟ್ಟಿರಿ. ನೀವೆದುರಿಗಿದ್ದಾಗ ದೇಹ, ಅವನೊಂದಿಗಿದ್ದಾಗ, ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಮನಸ್ಸು ಹೀಗೆ ಸದಾ ಅರ್ಧ ವಿಧವೆಯಾಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಿದೆಯಲ್ಲಾ-ಅದರಂಥಾ ಹಿಂಸೆ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ದುಃಖ ಎಂದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂಟಿ ನಾನು. ಒಂಟಿತನಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಜೊತೆಗಾರನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತೇನೆ. ಸಿಕ್ಕೋರೆಲ್ಲ ಅರೆಮಾನವರು. ಅರೆಮಾನವರಿಗಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳೇ ನಾನು? ಪೂರ್ಣಲಿಂಗ ಶಿವಲಿಂಗ ದೇವರಿಗಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಹುಡುಕಿ ಹೊರಟವಳು. ಆದರೆ ಸಿಕ್ಕದ್ದು ಅಪೂರ್ಣಕ್ಕೆ ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸು. ಇದು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ವಿಧವೆಗೆ. ಅಕ್ರಮ ಸಂತಾನ ಹೆತ್ತವಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕಂತ ಬಂದಿರಲ್ಲವೆ? ಇಗೋ ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದೇನೆ”⁴ ಎಂದು ತನ್ನ ಮನದ ನೋವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೊರಗಾಕಿ, ತನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತೆರೆದಿಡುತ್ತಾ, ತಾನು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಮರಣದ ಶಿಕ್ಷೆ ನೀಡಿ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪಿಗೆಯ ಮನದ ಸಂವೇದನೆಯು ಶಿವನಾಗನಿಗೆ ಅರಿವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವಳು ಕೇವಲ ತಪ್ಪಿತಸ್ತಳಾಗೇ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ ಬಲಿಪಶುವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಶಿವನಾಗದೇವ ಮತ್ತು ಕಾಳಿಂಗನಿಗೆ ಬಲಿಯಾದ ಹೆಣ್ಣಾಕೆ. ಮದುವೆಯಾದರೂ ಪತಿಯಿಂದ ದೂರವೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನನ್ನೇ ಅರಸಿ ಬಂದ ಕಾಳಿಂಗನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ ಒಲಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಆದ

ರೆ ಕೊನೆಗೆ ಅವನೂ ಧಕ್ಕದೇ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪತಿಯ ಮುಂದೆ ಕಾಳಿಂಗನೊಂದಿಗಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯದೆ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ತೆರೆದಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಪಿಗೆ ದುರಂತ ನಾಯಕಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಂದರಿಯೂ, ರಾಜಕುಮಾರಿಯೂ ಆಗಿ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನೇ ವಿವಾಹವಾದರೂ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಪತಿಯ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ವಂಚಿತೆ. ಮಾನಸಿಕ, ದೈಹಿಕ ಸುಖಗಳಿಂದ ದೂರಾಗಿ ನರಳುತ್ತಾಳೆ. ನಾಟಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವೈಧವ್ಯವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಶೋಚನೀಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಮಗುವಿನ ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೂ ಹೆಗಲೇರುತ್ತದೆ. ರಾಜಮಾತೆಯೂ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೇ ಎದುರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಮಾತೆಯ ಪತಿ ಅಗಲಿದಾಗ ಮಗನಿಗೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ವರ್ಷ. ಮಗುವಿನ ಪಾಲನೆ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರಜಾ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ರಾಜಮಾತೆಗೆ ಪತಿಯ ಪ್ರೀತಿಯಾದರೂ ದೊರೆತಿರುತ್ತದೆ, ಸಂಪಿಗೆಗೆ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಮಗ ಪರ್ವತದಂತೆ ಬಲಶಾಲಿಯಾದಾಗ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಲು ರಾಜಮಾತೆ ಇಚ್ಛಿಸುವಳು. ಒಂದು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಕುಲದೇವರಿಗೆ ನೀಡುವ ಹಾಲು ಒಡೆದು ಅಪಶಕನವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಯಾಕಾಯಿತೆಂದು ಚಿಂತಿಸುವಾಗ ಕುಲದೇವರು ಅವತರಿಸಿ “ಮಗಳೇ ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಭಾರೀ ಕಂಟಕವುಂಟು; ಸ್ವರಭಂಗವಾದಾಗ ಸನ್ಯಾಸೋಗವಿದೆ, ತಪ್ಪಿದರೆ ಭಾಗಾದಿ ಕಾರಣವಾಗಿ ಮರಣವಿದೆ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆಗ ಹೆದರಿ ಹೇಗಾದರೂ ಸರಿ ಮಗನ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಒದ್ದಾಡುವ ತಾಯಿಯ ಹಾಗೆ ರಾಜಮಾತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಏಕೈಕ ಕರುಳಕುಡಿಯನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಾಗಲಿ, ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಗ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡದ ಹಾಗೆ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾಳೆ. ಮದುವೆ ಮಾಡಲು ಹರಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ರಾಜಕುಮಾರ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಖಡ್ಗದಿಂದ ಎರಡು ತುಂಡುಗಳಾಗಿ ಸೀಳಬೇಕು ಎಂದಾಗ ಆ ತಾಯಿ ಬಹಳ ವೇಧನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮಗನ ಹುಚ್ಚಾಟಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದರೂ ಮನಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ, ದೈವವನ್ನು ನಂಬಿ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಳು. ನಂತರ ಮಗ ಬದುಕಿ ಬಂದಾಗ ಅತೀವ ಸಂತಸಗೊಂಡು ಮತ್ತಿನ್ನೇನಾದರೂ ಕಂಟಕ ಬರಬಹುದೆಂದು ಹೆದರಿ ದೈವ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾವಿರ ಬಲಿಯನ್ನು ತಪ್ಪುದಂಡವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಯಾವುದೇ ತಾಯಿಯಾದರೂ ತಮ್ಮ ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳ

ಏಳಿಗೆಯನ್ನೇ ಬಯಸುವುದಲ್ಲವೇ, ಅದರಲ್ಲೂ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಪಾಯವಿದ್ದಾಗ ತಮ್ಮ ಜೀವದ ಹಂಗೂ ತೊರೆದು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತಾಯಿಯೆ. ಆದರೆ ಏನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದರೂ ವಿವಾಹವಾದ ಮಗ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸದೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಅಲೆಯುವುದು ನೋಡಿ ಮರುಗುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಳಿಂಗ ಶಿವದೇವನಾಗನ ರೂಪ ತಾಳಿ ಸಂಪಿಗೆ ಬಳಿ ಇದ್ದಾಗ ರಾಜಮಾತೆ ತನ್ನ ಮಗನೇ ಎಂದು ನಂಬಿ ಸಂತಸಪಟ್ಟು, ಕುಲದೈವಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಕಾಲಿನ ಪ್ರಾಣಿಬಲಿ ನೀಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮಗನ ಜೀವನ ಸರಿಯಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಮಗ ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಾರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಾಳೆ.

ನಾಟಕದ ದೃಶ್ಯ 2ರಲ್ಲಿ ಅವಳಿ ಜವಳಿ ಪಾತ್ರಗಳು ಭಾಗವತರ ಬಳಿ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಪರಸ್ಪರ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ತನಗೊಂದು ವರ ನೋಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಭಾಗವತರು ಮರೆತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಆಕೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದು ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳು ಎಂದಾಗ ಆಕೆ “ಪುನಃ ಹೇಳಬೇಕೋ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಕೇಳಿ: ಕೆಸರು ತವರು ಮನೆ, ನೀರು ನೆಂಟರ ಮನೆ, ಬೆಳಕಿನ ಗಂಡನೋಡಿ ದಳ ದಳ ಅರಳುತ್ತದೆ. ಏನು ಹೇಳಿ?” ಎಂದು ಒಗಟಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಸರು ಹೇಳುವಳು. ಆಗ ಅವಳಿ ‘ವಂಡರಗಪ್ಪೆ’ ಎಂದು, ಅವಳಿ ‘ಪಾಚಿ’ ಎಂದುತ್ತರಿಸುವರು. ಎರಡೂ ಹೆಸರುಗಳು ಆ ಒಗಟಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರಗಳೇ ಆದರೂ ಅದು ಆಕೆಯ ಹೆಸರಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾಗವತರು ‘ಕಮಲ’ ಎಂದು ಸರಿಯಾದ ಹೆಸರು ಹೇಳುವರು. ಆದರೆ ಅವಳಿ ಜವಳಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕಮಲಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದಾಗ ಕಮಲಳಿಗೂ ವಿವಾಹದ ಮನಸಾಗಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಧ್ವಂಧ ಯುದ್ಧ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಗೆದ್ದ ಜವಳಿಯನ್ನು ವರಿಸುವಳು. ಆದರೆ ಕಮಲಳ ಮೂಲಕ ಜವಳಿಯು ಅವಳಿಯನ್ನು ನೋಡುವುದು ಅವರ ದಾಂಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪತಿಯ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗದೆ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಊರಾಚಿಯ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿನ ಅರಳು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಮಾಲೆಮಾಡಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ಅವನು ಸರ್ಪವಾಗಿ ಬಂದು ತನ್ನನ್ನು ಸೇರಿದರೆ ಸಂತಾನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಕುಲದೇವರ ಕರುಣೆಯನ್ನು ನಂಬಿ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಕುಲದೇವರ ಕರುಣೆಯಂತೆ ಜವಳಿಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಕಮಲಳನ್ನು ಬಯಸಿದ ಅವಳಿಯು ಜವಳಿಯನ್ನು ದ್ವೇಷದಿಂದ ಸಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಸುಖದ ಮನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಮಲಳಿಗೆ ಇದರ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ನೋಡಲು ಒಂದೇ ರೂಪವಿರುವ ಅವಳಿಯನ್ನು ಜವಳಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಸಂತಾನವನ್ನು ಅವಳಿಯು ನಾಶಮಾಡಿದಾಗ ಅದು ಕಮಲಳಿಗೆ ತಿಳಿದು

ಅವಳ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿದ್ದ ತೃಪ್ತಿ, ಸುಖ ಮಾಯವಾಗಿ ಕೋಪದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಾಳೆ. ದೈವದ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ಪಡೆದ ಇನ್ನೂ ಹೊರ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ನೋಡದ ತನ್ನ ಕರುಳ ಕುಡಿಗಳ ನಾಶವನ್ನು ಸಹಿಸದಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳಿಯ ಮೇಲಿನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಅವಳ ದೇಹ ನಡುಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ, ಆ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿನ ಮುತ್ತಿನ ಮೂಗುತಿ ಸಿಡಿದು ಹೋಗುವುದು. ಆಗ “ನನ್ನ ಸಂತಾನ ಸವರಿದೆಯಲ್ಲೋ ಚಂಡಾಲ” ಎಂದು ವಿಕಾರ ದನಿಯಿಂದ ಕಿರುಚುತ್ತಾ ಹಾಲು ಜಿನುಗುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನೆರಡು ಮೊಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಕಿತ್ತು ಅವಳಿಯ ಮೇಲೆಸೆದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಮಲಳ ಪಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರೇಮ, ಕಾಮ, ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಜಮಾತೆಯು ತನ್ನ ಕರುಳಕುಡಿಯ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಾಳೆ, ಕೊನೆಗೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಕಮಲಳು ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದರೂ ಅದು ದಕ್ಕದೆ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಕಾಡು ಸೇರುತ್ತಾಳೆ. ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ ಶಿವನಾಗದೇವ ಮತ್ತು ಕಾಳಿಂಗ ಇವರ ನಡುವೆ ಸಿಲುಕಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮೂರೂ ಹೆಣ್ಣು ಪಾತ್ರಗಳು ಯಾವುದನ್ನು ಬಯಸುವರೋ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ದೇಹ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸುಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ಕನಸಿನ ದೀಪದ ಮೊಲ್ಲೆ, ಕಮಲ, ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ ಇವರುಗಳ ಮೂಕವೇದನೆ. ಆ ವೇದನೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಭಲ ಮಾನವನ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಭಿನ್ನ ಪರಿಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪಾರದರ್ಶಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ ನಾಟಕ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾಗಿರುವ ಏಕಪತಿವ್ರತಳಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ನಿಯಮದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಿ ಪೆಟ್ಟು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡ ದಾಂಪತ್ಯದ ನಡುವೆ ಸರ್ಪ ಪ್ರಿಯಕರನಾಗಿ ಗಂಡನಂತೆಯೇ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸರಿ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಗೀಡು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಂಗನೇ ಶಿವನಾಗದೇವನ ದೇಹಾರ್ಥವೇ ಆದ ಕಾರಣ ಸಂಪಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ವ್ಯಭಿಚಾರಲ್ಲ ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ‘ಏಕಪತಿ ಸಂಬಂಧ’ ನಿಜವಾದ ಪತಿವ್ರತೆ ಎಂಬ ಪರಂಪರಾಗತ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಂಗನನ್ನು ಶಿವನಾಗದೇವನ ಅಂಶವೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಮೀರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ

ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇರಿದೆ. ಸಂಪಿಗೆ ಕಾಳಿಂಗ ಪರಪುರುಷ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಮೊದಲಿಗೆ ಹಿಂಜರಿದರೂ ನಂತರ ಮೋಹಿತಳಾಗುತ್ತಾಳಲ್ಲದೇ ಗರ್ಭವನ್ನೂ ಧರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದು ಕಡೆ ಪರಂಪರಾಗರವಾದ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾದರೆ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಕಡೆ ಹೆಣ್ಣು ನೈತಿಕ ಹಂಗನ್ನು ತೊರೆಯುವಂತೆಯೂ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ದ್ವಂದ್ವಯುತವೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಗಂಡು ಪಾತ್ರಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನೇ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವುದು ವಿಪರ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ:

1. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ. (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ 2020). ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ. ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ. ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು.ಸಂ. 4
2. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ. (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ 2020). ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ. ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ. ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು.ಸಂ. 50
3. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ. (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ 2020). ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ. ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ. ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು.ಸಂ. 60-61
4. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ. (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ 2020). ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ. ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ. ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು.ಸಂ. 60-61
5. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ. (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ 2020). ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ. ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ. ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು.ಸಂ. 11
6. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ. (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ 2020). ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ. ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ. ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು.ಸಂ. 16
7. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ. (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ 2020). ಸಿರಿಸಂಪಿಗೆ. ಅಂಕಿತ ಪುಸ್ತಕ. ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು.ಸಂ. 54